

TAKING
COOPERATION
FORWARD

 Seminář o dynamickém veřejném osvětlení, Praha - Hotel Olympik, 5. března 2019

 Světelné zdroje ve veřejném osvětlení

 Ing. Theodor Terrich | Porsenna o.p.s.

Obsah prezentace

- Parametry světelných zdrojů
- Vysokotlaké sodíkové výbojky
- LED světelné zdroje
  - využití ve VO
  - srovnání s HPS
  - vlastnosti LED
- LED světelné zdroje a přístroje
- Řízení a ovládání světelných zdrojů

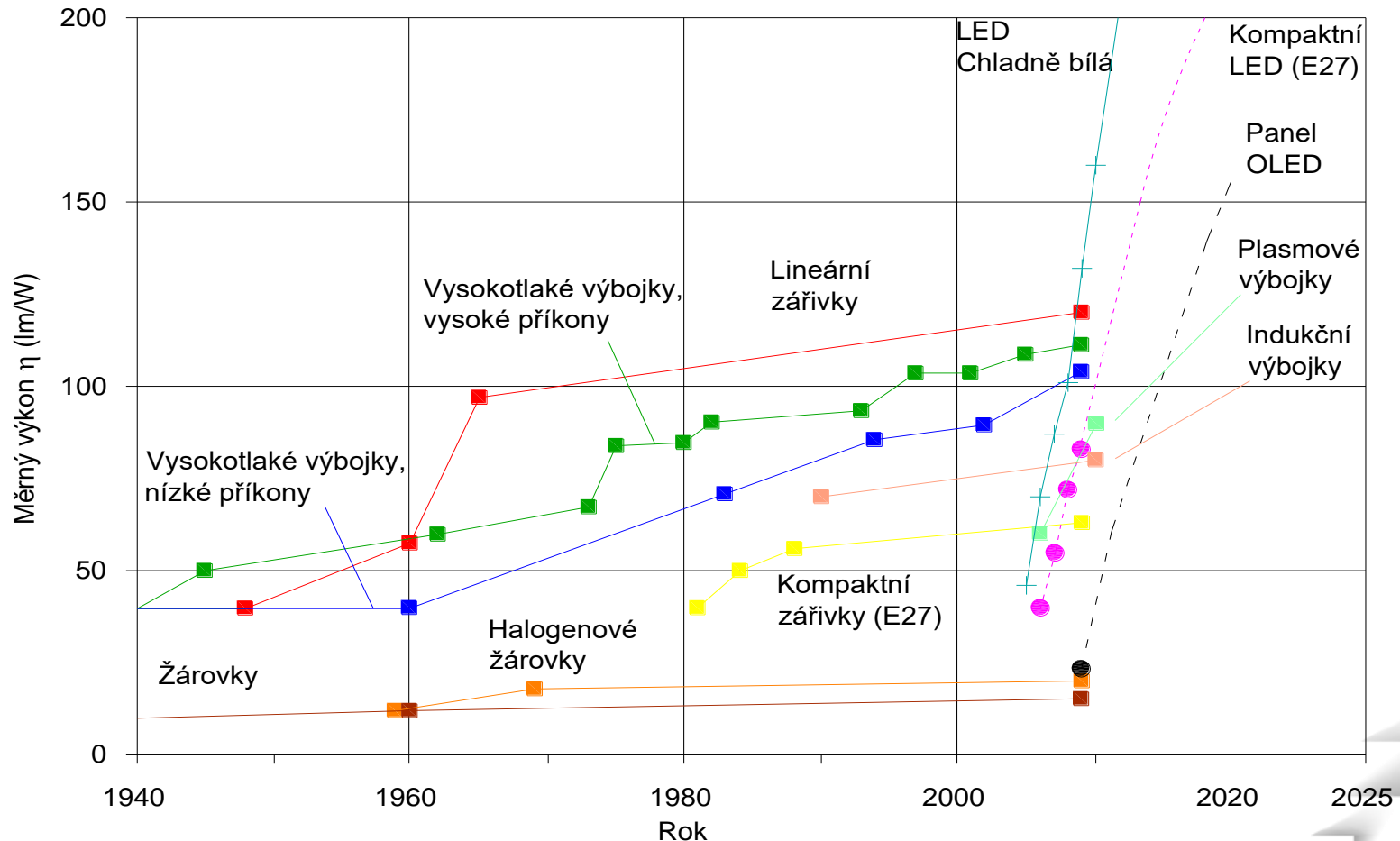

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

Historický vývoj měrného výkonu světelných zdrojů - η (lm/W)

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

Porovnání základních parametrů světelných zdrojů

Typová skupina světelných zdrojů	Příkon (W)	Měrný výkon (lm .W ⁻¹)	Život (h)	Index podání barev R _a	Teplota chromatičnosti (K)
Zářivky kompaktní	5 - 80	70 - 100	až 20 000	80 - 90	2700 - 6500
Výbojky halogenidové	20 - 2000	65 - 120	až 20 000	65 - 90	3000 - 6000
Výbojky Na vysokotlaké	50 - 1000	75 - 150	až 35 000	25	2000
Výbojky Na nízkotlaké	18 - 180	100 - 180	16 000	0	1700
Bezelektrodové výbojky	35 - 300	50 - 80	~ 60 000	80	2700 - 6500
Světelné diody (LED)	0,2 - 180	130 - 250	~ 100 000	70 - 90	2500 - 6500

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

typ světelného zdroje	měrný výkon n (lm/W)	index podání barev Ra (-)	(náhradní) teplota chromatičnosti Tc / Tn (K)	střední doba života T (h)	činitel poklesu sv. toku LLMF (-)	možnost regulace
žárovka	7 - 13	100	2 700	1 000	0,85	plně
halogenová žárovka	15 - 20	100	2 700 - 3 000	2 000	0,85	plně
zářivka lineární T8	75 - 85	65 - >80	2 700 - 6 500	20 000	0,89	omezeně
zářivka lineární T5	90 - 110	80 - >90	2 700 - 6 500	24 000	0,89	omezeně
kompaktní zářivka	70 - 90	80 - >90	2 700 - 6 500	20 000	0,83	omezeně
indukční výbojka	70 - 100	>80	2 700 - 6 500	60 000	0,70	nelze
směsová výbojka	18 - 26	>60	3 600 - 4 100	10 000	0,85	nelze
vysokotlaká rtuťová výbojka	35 - 55	40	3 900 - 4 200	24 000	0,75	nelze
vysokotlaká sodíková výbojka standard	75 - 95	<25	2 000	25 000	0,80	omezeně
vysokotlaká sodíková výbojka "super"	80 - 150	<25	2 000 - 2 100	35 000	0,94	omezeně
nízkotlaká sodíková výbojka	100 - 190	0	1 800	18 000	0,95	nelze
halogenidová výbojka křemenná	65 - 95	>65 - >80	3 500 - 5 500	6 000 - 12 000	0,72	s výhradami
halogenidová výbojka keramická	100 - 130	>80	3 000 - 4 500	24 000	0,75	omezeně
výkonová LED	130 - 270	>80	2 500 - 6 000	60 000 - 100 000	0,75 - 1,00*	plně

* činitel stárnutí je roven 1 v případě zapojení LED modulu s driverem udržující konstantní světelný tok (CLO) po dobu života

Vysokotlaké sodíkové výbojky

- nejrozšířenější světelný zdroj ve VO

ROZDĚLENÍ VYSOKOTLAKÝCH SODÍKOVÝCH VÝBOJEK PRO VO

Válcové

$P = 50 - 250 \text{ W}$
 $\Phi = 4 - 30 \text{ klm}$
 $\eta = 80 - 120 \text{ lm/W}$

Svítlidla s přesným optickým systémem pro osvětlení pozemních komunikací (vozovky, chodníky, cyklostezky)

Elipsoidní

$P = 50 - 150 \text{ W}$
 $\Phi = 3,5 - 17 \text{ klm}$
 $\eta = 80 - 120 \text{ lm/W}$

Svítlidla pro celkové osvětlení venkovního prostoru (pěší zóny, náměstí, parky)

Vysokotlaké sodíkové výbojky

- směrnice EuP 2009/125/ES, od 2012 ukončena výroba HPS „Standard“

Vysokotlaké sodíkové výbojky

Parametr		50W - 70W			100W - 150W		
		Standard	Super	Rozdíl	Standard	Super	Rozdíl
Měrný výkon	h (lm/W)	80	90	13%	95	110	16%
Teplota chromatičnosti	T_{cp} (K)	2 000	2 000	0%	2 000	2 000	0%
Index podání barev	R_a (-)	20	20	0%	20	20	0%
Světelný tok po 20 000 h	z (-)	80%	85%	6%	85%	90%	6%
Úmrtnost B10	t_{n90} (hod)	12 000	18 000	50%	14 000	22 000	57%
Úmrtnost B50	t_{n50} (hod)	25 000	30 000	20%	28 000	35 000	25%

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

LED versus vysokotlaké sodíkové výbojky účinnost a využití

Světelný zdroj:

Měrný výkon η (lm/W):

Doba života t (h) :

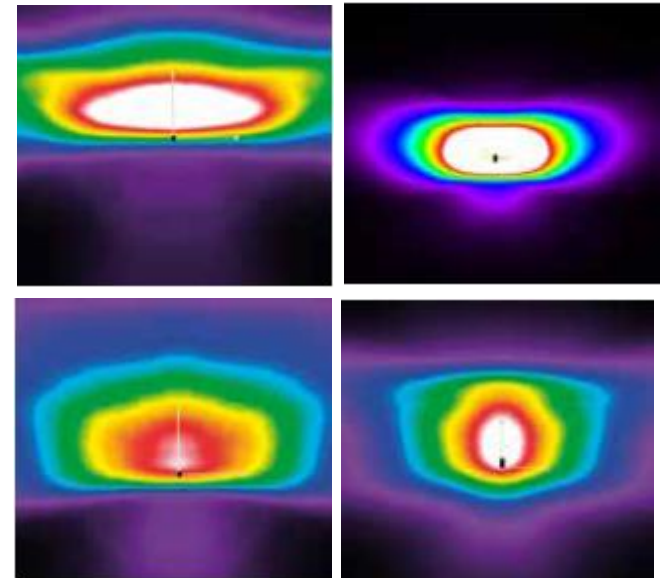
Regulace :

HPS x LED

80 - 120 × 120 - 220

35 000 × 100 000

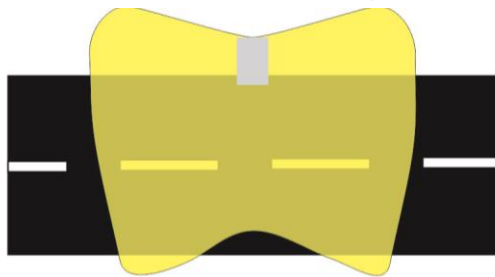
omezená × plná

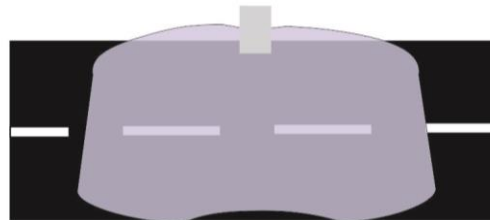
LED

- výběr různých optických systémů
- vyšší měrný výkon i činitel využití
- vyšší světelná účinnost svítidel

Činitel využití světelného toku

výbojový zdroj

LED zdroj

Využití LED ve VO

- Srovnání LED a HPS

Vhodnost LED pro veřejné osvětlení:

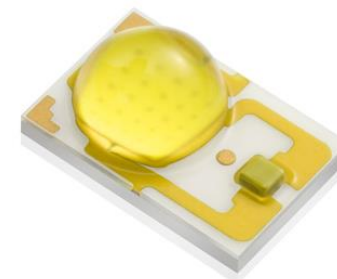
Základní charakteristika:

- dlouhá doba provozu, cca 4100 hod. / rok
- změna charakteru využití v průběhu noci
  - nároky na kvantitu osvětlení
  - nároky na vyzařované spektrum

Důležité parametry:

- účinnost
- doba života
- možnost plné regulace

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

Měrné výkony svítidel s LED a výbojkami

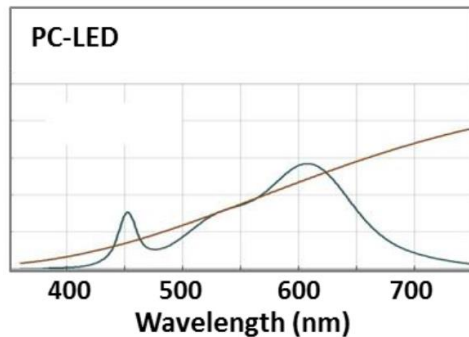
	Popis	Světelná účinnost	Světelný tok		Celkový příkon (W)	Celkový měrný výkon (lm/W)
			zdroje (lm)	svítidla (lm)		
	HPS P=100 W Φ=10 700 lm T _n =2200 K R _a =20	86,6%	10 700	9 266	114	81,3
	LED P=58 W Φ=9 680 lm T _n =3000 K R _a =70	99,5 %	9 680	9 632	83,7	115,1

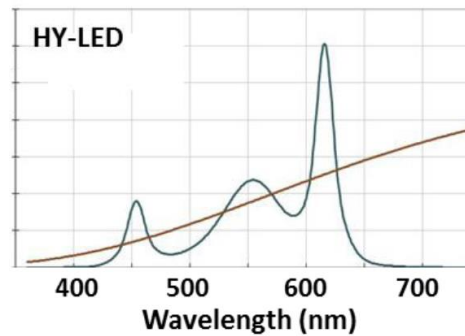
LED světelné zdroje

PRINCIP GENEROVÁNÍ SVĚTLA

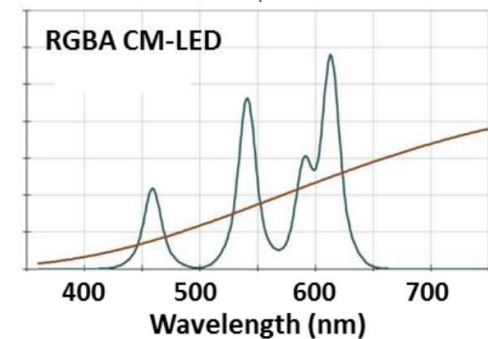
TYPY SVĚTELNÝCH DIOD PODLE GENEROVÁNÍ BÍLÉHO SVĚTLA

PC-LED (phosphor-converted)
modrá LED + luminofor,

HY-LED (Hybrid LED)
-modrá LED + luminofor (B+G)
-červená LED (R)

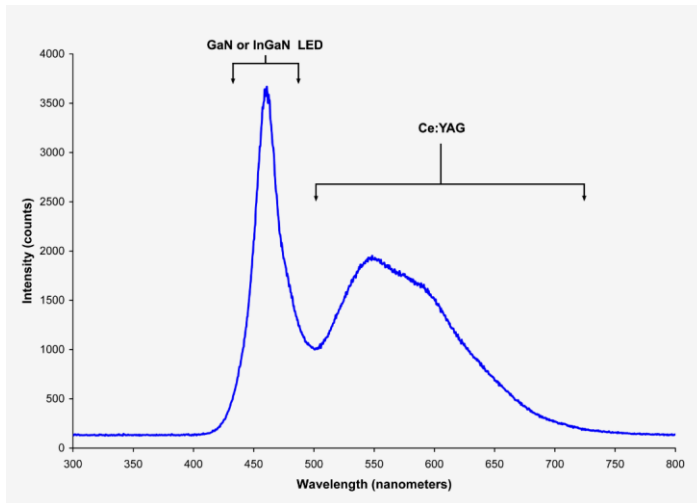
RGBA CM-LED (color-mixed)
-červená (Red)
-zelená (Green)
-modrá (Blue)
-žlutá (Amber)

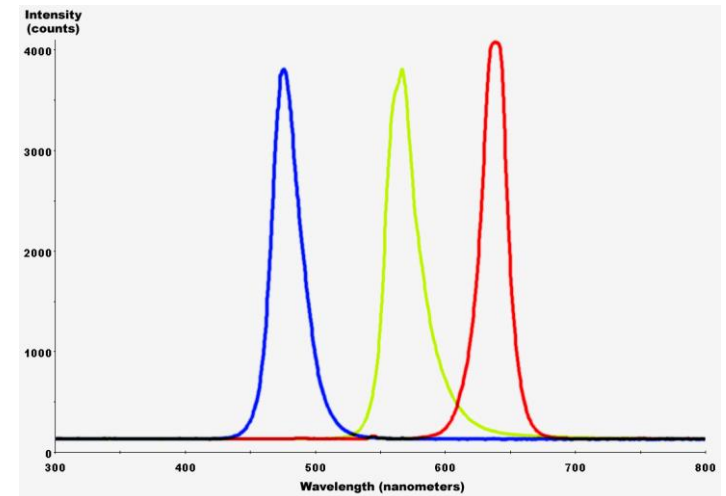
LED světelné zdroje

PRINCIPY VYTVOŘENÍ „BÍLÉHO“ SVĚTLA

Luminofor

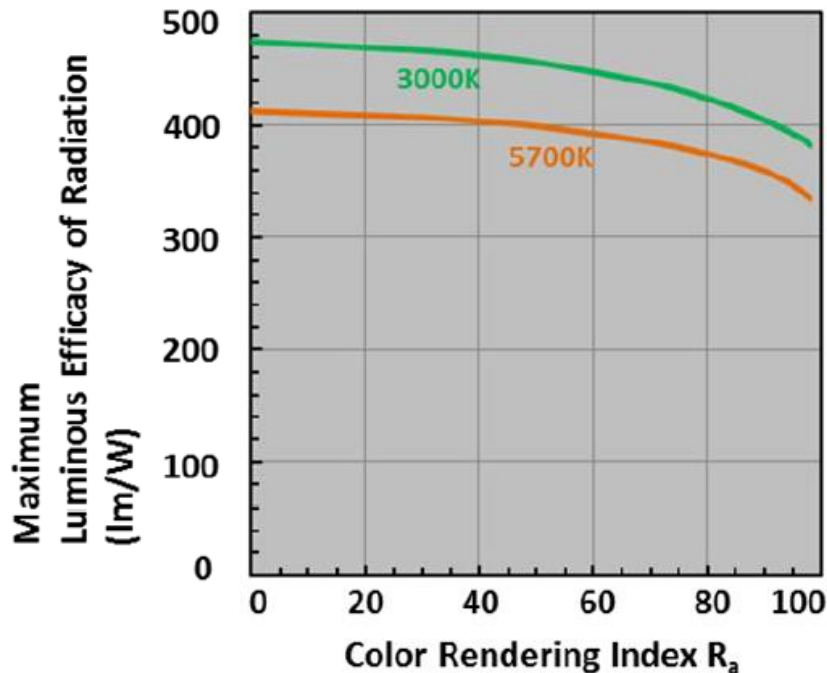
Míšení barevných složek

LED světelné zdroje - vlastnosti

PARAMETRY OVLIVŇUJÍCÍ ÚČINNOST LED

A. Index podání barev

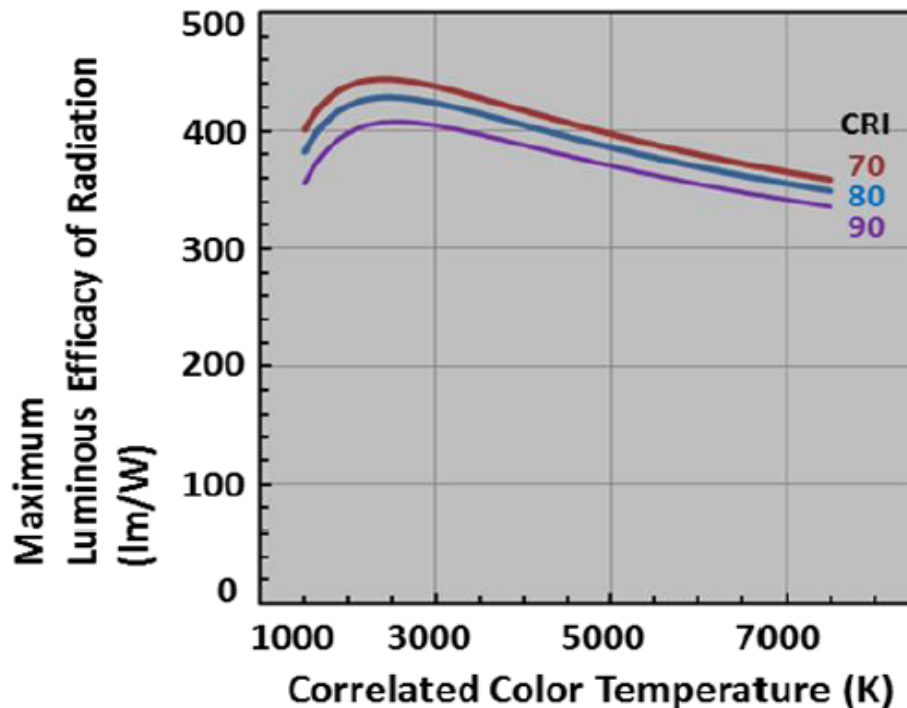
- Index podání barev R_a přímo ovlivňuje měrný výkon LED
- Změna R_a z 80 na 90 znamená u teoreticky pokles měrného výkonu o 10%
- V praxi je u současných PC-LED pokles v rozsahu 15% - 25%
- Popis věrnosti vjemu barev se s nástupem LED vyvíjí a testují se nové metriky např. „index věrnosti“ „gamut index“

LED světelné zdroje - vlastnosti

PARAMETRY OVLIVŇUJÍCÍ ÚČINNOST LED

B. náhradní teplota chromatičnosti T_{cp} (K)

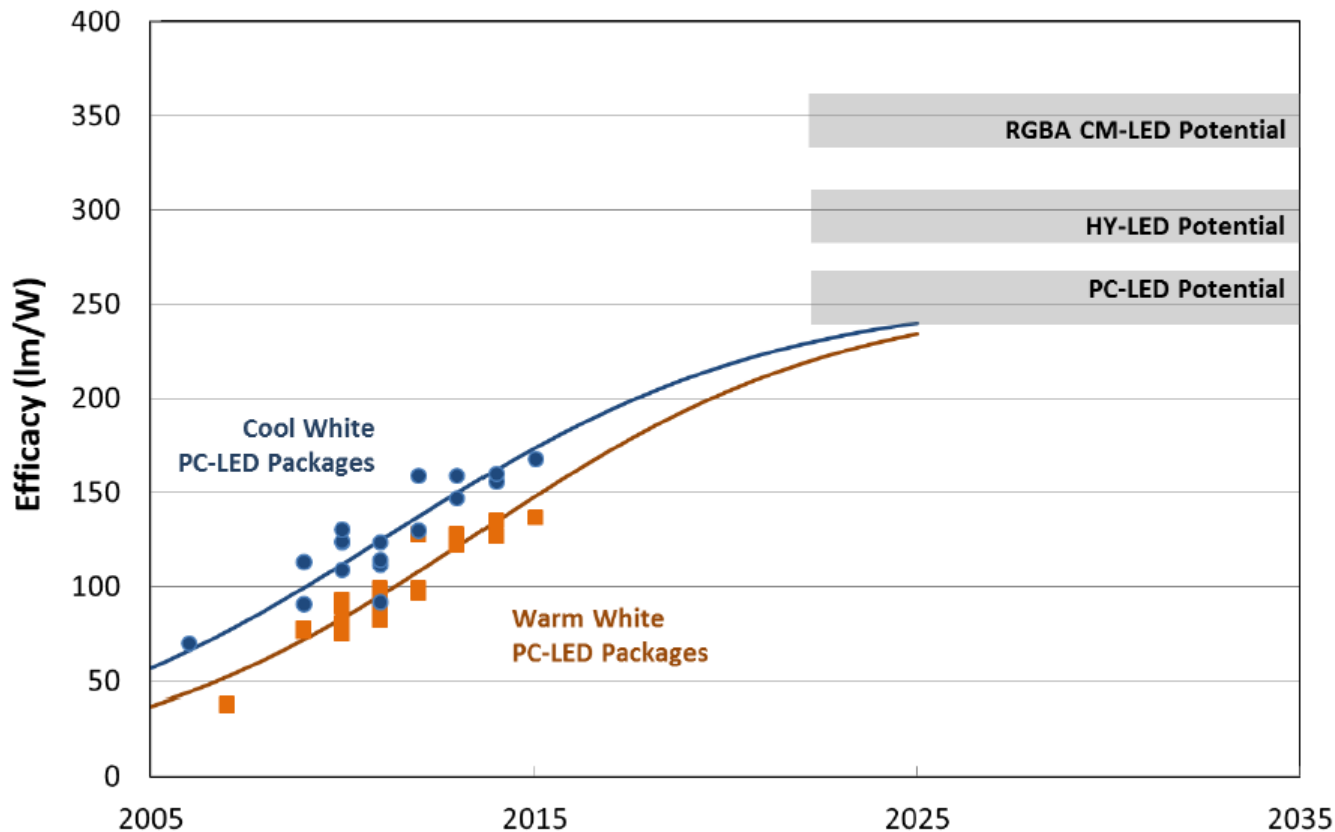

- Dosažení vyšších účinností je v současné době náročnější u teple bílých LED než u chladně bílých LED (vliv menší účinnosti červených LED a luminoforů pro tvorbu červené)
- Lidské oko je citlivější na červené světlo v porovnání s modrým
- do budoucna se předpokládá větší měrný výkon teple bílých LED

LED světelné zdroje - vlastnosti

Odhady vývoje měrného výkonu sériově vyráběných diod, 350 mA
(zdroj: DOE, 2016)

LED světelné zdroje

- Typy LED součástek

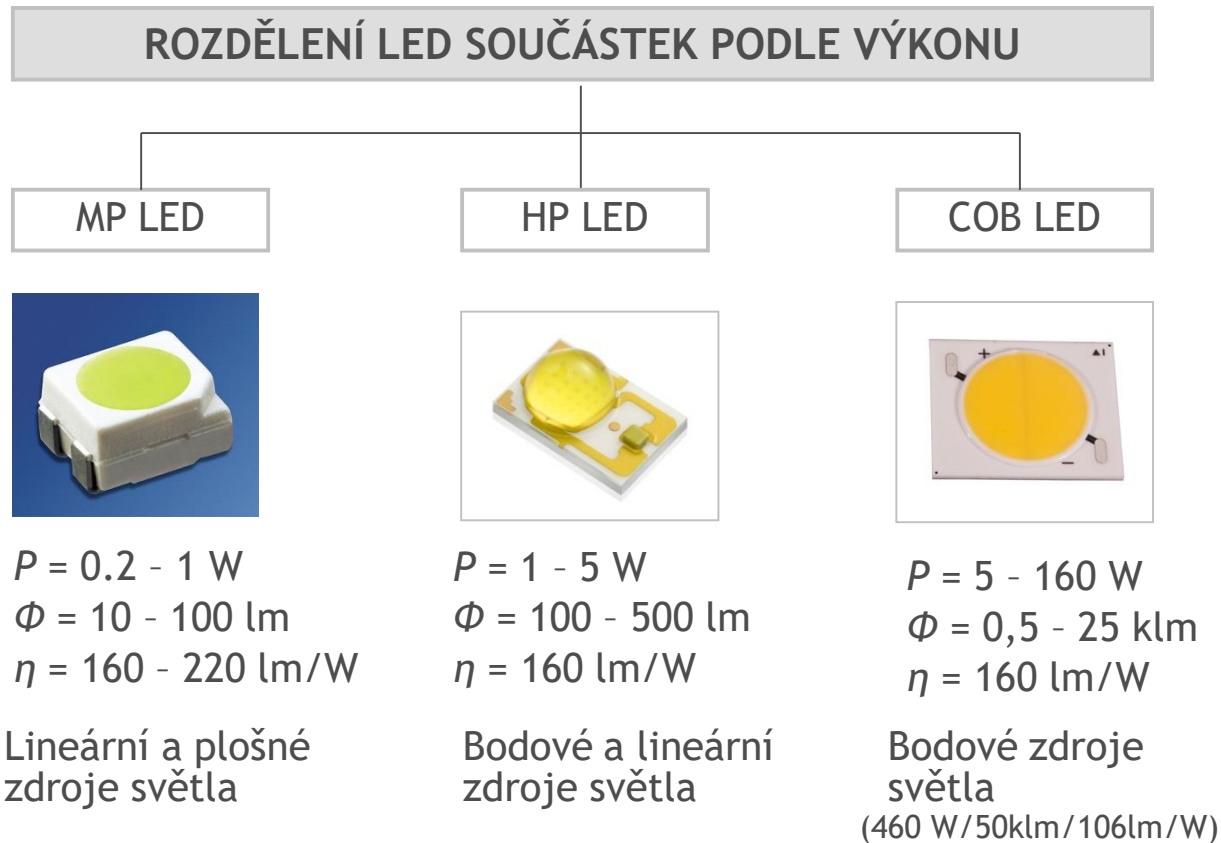
Klasifikace LED součástek v konstrukčním uspořádání SMD

Typ LED součástky	Označení	Parametry		
		příkon	provozní proud	světelný tok
		P (W)	I_f (mA)	Φ (lm)
nízko výkonné LED	LP-LED	0,01 - 0,1	> 20	0,1 - 6
středně výkonné LED	MP-LED	0,1 - 0,5	30 - 150	0,2 - 20
vysoce výkonné LED	HP-LED	0,5 - 5	200 - 1 500	> 50
velmi vysoko výkonné LED	SHP-LED	> 5	x	> 400
barevné LED	RBG-LED	x	x	x

LED světelné zdroje

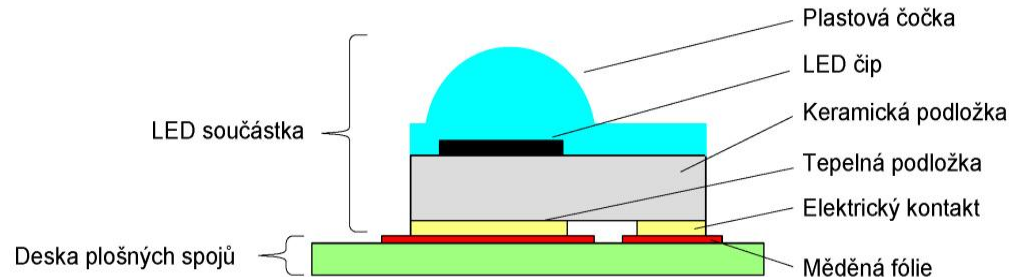
- Typy LED součástek

LED světelné zdroje

- Konstrukční řešení LED součástek

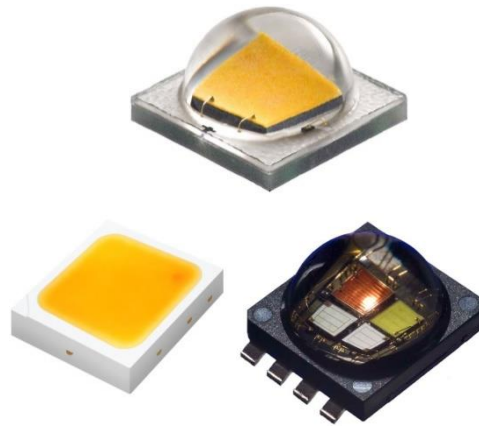
LED součástka (*LED package*)
mechanické upevnění
elektrické připojení LED čipu

DIP LED

SMD LED

COB LED

LED světelné zdroje a přístroje

LED MODUL - LED světelný zdroj bez patice, obsahující jednu nebo více LED součástek na desce s plošnými spoji a popř. jednu nebo více následujících součástí: elektrické, optické, mechanické a tepelné části, rozhraní a předřadný přístroj

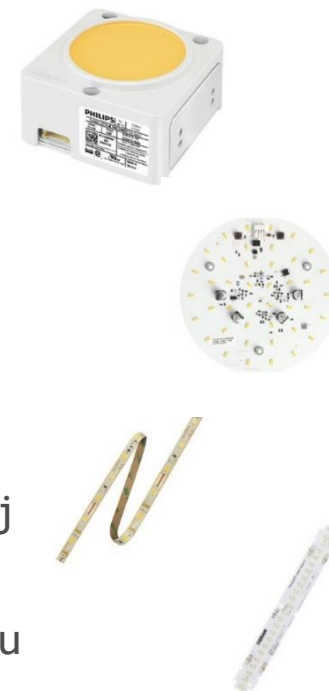
Integrovaný LED modul (LEDi modul)- LED modul, jehož součástí je předřadný přístroj a další prvky nezbytné pro jeho stabilní provoz, určený pro přímé připojení na napájecí napětí

Částečně integrovaný LED modul (LEDsi modul) - LED modul, jehož součástí je řídicí jednotka předřadného přístroje, a pro svůj provoz potřebuje oddělenou napájecí jednotku předřadného přístroje

Neintegrovaný LED modul (LEDni modul) -LED modul, který pro svůj provoz potřebuje oddělený předřadný přístroj

Integrální LED modul LED modul, který obvykle tvoří nevyměnitelnou část svítidla

LED sestava (LLE) - integrovaná sada skládající se z LED modulů a předřadného přístroje, určená pro přímé připojení na síťové napětí

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

LED světelné zdroje a přístroje

LED předřadný přístroj,

LED ovládací zařízení (LED control gear)

(nesprávně driver, napájecí zdroj, napaječ)

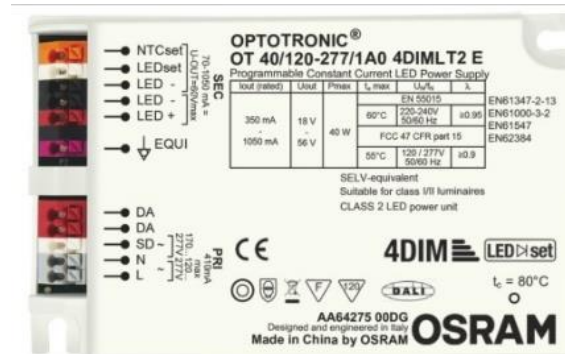
- napájecí jednotka (PS)
- řídicí jednotka (CU)

Napájecí jednotka:

Napět'ová (CV) 12V, 24V 48V DC

Proudová (CC) 350mA, 500mA, 700mA,...

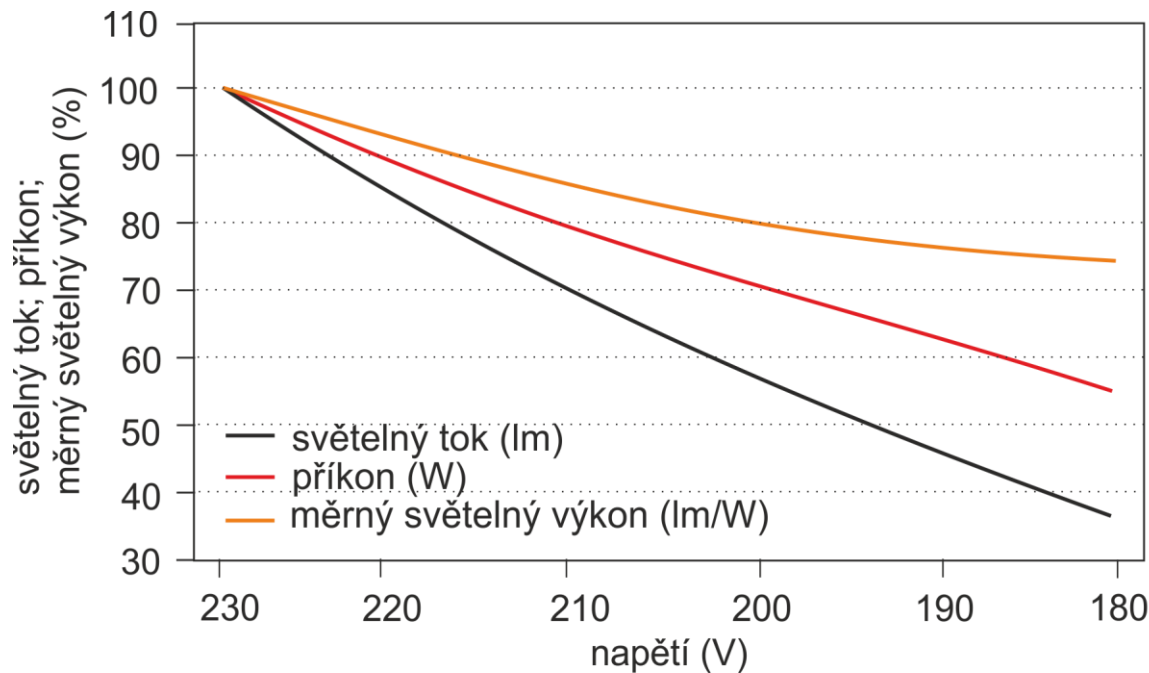
Řídicí jednotka : DALI, 1-10BV, PB, DMX

Regulace světelného toku - stmívání

Vysokotlaké sodíkové výbojky

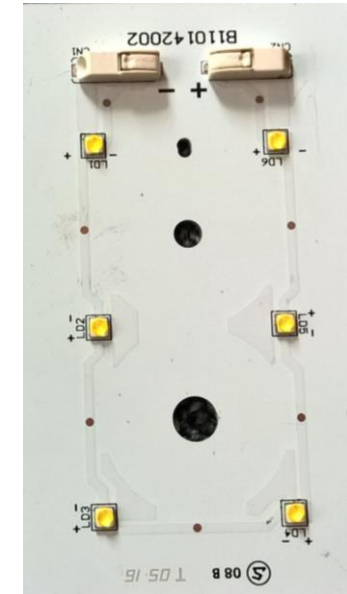
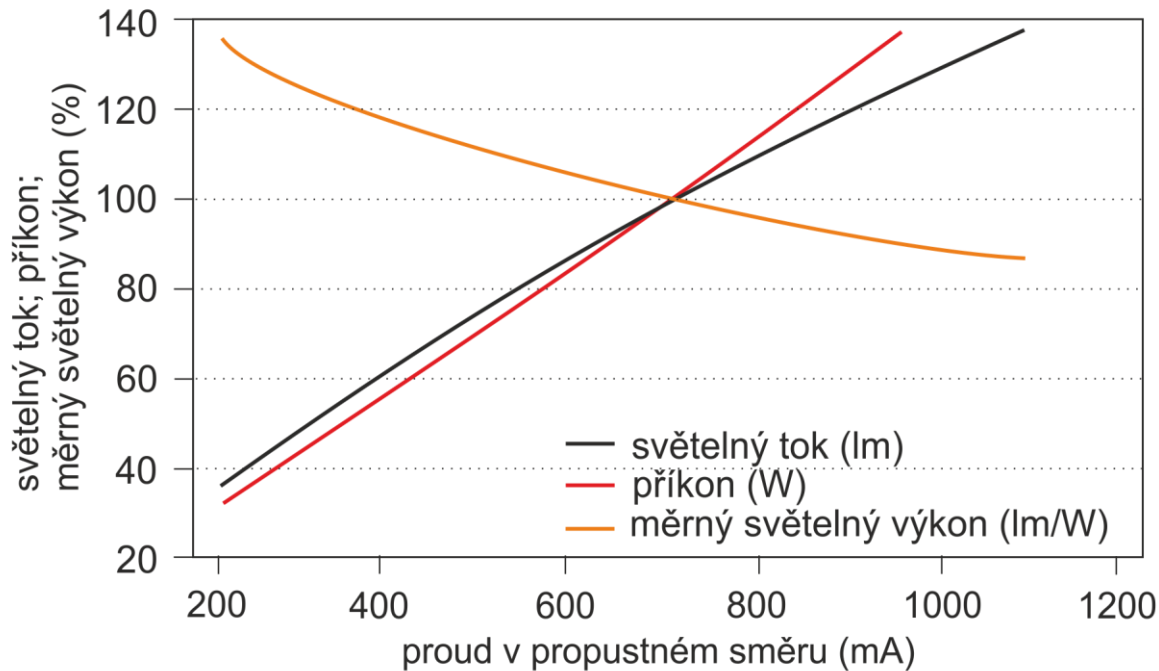
- nelineární, omezené řízení
- snížením toku na 50% poklesne příkon o 30%

Regulace světelného toku - stmívání

LED (světlo vyzařující dioda)

- plné řízení světelného toku v širokém rozsahu
- možnost zvýšení světelného toku nad jmenovité parametry

Řídicí systémy

Využití osvětlovacích soustava pro nesevřetelné aplikace

- veřejného osvětlení - hustá síť světelných míst s napájením a možností upevnění senzorů, kamer pro sběr dat pro řízení v rámci „smart city“

Řídicí systémy pro ovládání osvětlení:

- monitoring spotřeby – integrace měření spotřeby elektrické energie přímo do svítidel
- regulace teploty chromatičnosti (tunable white)
- regulace spektra vyzařovaného světla (RGB)
- konstantní světelný tok (CLO – constant light output)
- autonomní regulace podle časových režimů (veřejné osvětlení)
- dynamická regulace světelného toku dle aktuálních požadavků

Rozdíly LED světelných a tradičních světelných zdrojů

- **Spektrální vlastnosti**
(spektrální barvy, různé barevné tóny, míchání barev)
- **Výkon**
(velmi velký výkon z velmi malé plochy 780 lm / d=1mm)
- **Tvar**
(libovolný tvar - bodový, přímkový plošný, objemový zdroj světla)
- **Vyzařovací charakteristiky**
(difúzní, směrový, asymetrický, vějířový)
- **Regulace**
(regulace výkonu, barevného tónu, barvy světla)
- **Účinnost (měrný výkon)**
(vyšší než u všech tradičních světelných zdrojů)
- **Doba života**
(vyšší než u všech tradičních světelných zdrojů)

DYNAMIC LIGHT

TOWARDS DYNAMIC, INTELLIGENT AND ENERGY EFFICIENT URBAN LIGHTING

Děkuji za pozornost

T: 241 730 336 | M: 603 286 336 | E: ops@porsenna.cz
www.porsennaops.cz

